

V podmínkách nedokonalé konkurence - alespoň 1 prodávající nebo kupující dokáže ovlivnit cenu

Vznik monopolu

- Pouze 1 firma prodávající výrobky, které nemají substituty
- Nabídka tvořena 1 firmou, která může rozhodovat o výstupu nebo ceně (důležitá spojka nebo)
- Často bariéry vstupu do odvětví
 - MinAC při větším množství než je poptávka, $P > AC \Rightarrow$ Více firem = individuální poptávka více vlevo \Rightarrow větší AC \Rightarrow snižování AC větším objemem \Rightarrow pokles ceny \Rightarrow cenová válka \Rightarrow zůstane jen 1 firma = monopol
 - Situace přirozeného monopolu
 - Zdroje v rukou 1 firmy
 - Monopol vlivem státu (Česká pošta)
 - Právní ochrana (patenty, licence...)
- Firma maximalizující zisk volí optimální výstup a poté dle poptávky stanoví cenu

Charakteristika monopolu

- Může využít nebo i zneužít své postavení (například cenová diskriminace)
- Cenový tvůrce
- Většinou není trvalý (vznik substitutů, změna preferencí...)
- Individuální poptávka = tržní poptávka (monopol je celý trh)
- Rozhodovací nezávislost tvorby kombinace výstupu a ceny

Optimální výstup monopolu

- Maximální rozdíl mezi TR a TC $\Rightarrow MR=MC$

- Klesající poptávková křivka - další prodaná jednotka výstupu snižuje cenu všech prodaných statků
 - Mezní příjem klesá rychleji než cena $MR < P$
- V krátkém a dlouhém období obdobné chování (dlouhé období je více možností)
- Graficky: TR tvar obráceného U, TC nejprve rostoucí, pak klesající výnosy z rozsahu
- Výstup menší než $MR=MC \Rightarrow$ pokles zisku, vyrábíme méně než optimum - MC klesne více než MR
- Výstup větší než $MR=MC \Rightarrow$ pokles zisku, náklady stoupnou více než zisk
- Většinou není v minAC (ale může být teoreticky), většinou minAC při větším množství výstupu

Stanovení ceny monopolem

- Cena dána ochotou poptávajících za zvolenou cenu zaplatit
- Je třeba řešit poptávkovou křivku
- Zvolení rovnovážného tržního množství a ceny
- $P > MR$ a $P > MC$

- Ovlivnění elasticitou poptávky nepřímo uměrně
 - $P = (MC) / (1 + 1/E_{pd})$
 - Výstup by měl být na elastické části poptávky ($E_{pd} < -1$)
 - Na neelastické části by byli záporné MR
 - Čím elastičtější poptávka, tím menší převis P nad MC
- Tvorba ceny přírůžkou
 - Obtížné určit $MC=AC$ v praxi
 - $P = AC + m \cdot AC$
 - $P = MC + m \cdot MC$
 - $m = (P - AC) / AC$
 - $m = (P - MC) / MC$
 - $m = (P - MR) / MR$
 - $\Rightarrow m = -(1 / (1 + E_{pd}))$

Monopolní zisk

- $\pi = TR - TC$

- Tendence k nulovému zisku není ani v dlouhém období (ale nulový být přesto může)
- V krátkém období lze mít ztrátu pokud pokryje variabilní náklady a část fixních => **P>AVC**

Síla monopolu

- Jedná se o schopnost stanovit vyšší cenu P než jsou MC
- Čím větší síla, tím větší cena
- Stupeň monopolní síly měří Lernerův index:
 - $L = (P-MC)/P = -1/E_{pd}$
 - převrácená hodnota elasticity

Nabídka monopolu

- Neexistuje jednoznačný vztah mezi cenou a množstvím
 - Nabídka monopolu nelze sestavit
- Firma může nabízet různé množství při stejné ceně nebo stejné množství při různých cenách
 - Důvod proč nejde sestavit
 - Cenová diskriminace
 - Například s množstvím odběru firma snižuje cenu, firmy nastavují P dle elasticity (studentům méně) a další...

Monopson – jediný kupující (například stát)

Bilaterální monopol – jediný kupující i jediný prodávající